

Asia: VN/27638/2020

Lausuntopyyntö sote-tiedonhallinnan linjauksiin

Lausunnonantajan palautteet

Ovatko sote-tiedonhallinnan linjaukset sopivalla tarkastelutasolla?

Kyllä

Kommentoi halutessasi linjausten tarkastelutasoa sanallisesti:

Linjauksissa nojaututaan monissa kohdin vahvasti kansallisiin toimintamalleihin ja ratkaisuihin (mm. Kanta). Tässä asiakirjassa tämä tarkastelutaso lienee sopiva, kunhan niistä paikallistasolle kohdennetut ratkaisut ovat operatiivisen toiminnan kannalta järkeviä.

Ovatko sote-tiedonhallinnan linjaukset riittävät ja kattavat?

Ei

Kommentoi halutessasi linjausten kattavuutta sanallisesti:

Linjaukset edellyttävät useassa kohtaa valtakunnallista yhteistyötä valtion toimijoiden, tulevien hyvinvointialueiden sekä järjestelmätuottajien välillä. Tätä kokonaisuutta pitää johtaa ja valvoa. Jollei lausuttavana olevien periaatteiden kokonaisuuden johtamista selkeästi määritetä jonkin tahon vastuulle ja resursoida, periaatteiden toteutuminen voi jäädä hyvin vaillinaiseksi.

Linjaukset asettavat paljon velvoitteita järjestelmiin ja toimintaprosesseihin. Onko olemassa käsitystä nykytilasta ja realistista aikajännettä siitä, miten linjaukset ovat toteutettavissa.

Edempänä kommentoimme yksittäisten kohtien tarkennustarpeita.

Puuttuuko linjauksista oleellisia seikkoja tai näkökantoja?

Ei

Kommentoi halutessasi linjausten puutteita sanallisesti:

Sote-palveluita hankitaan tällä hetkellä merkittävässä määrin yksityisiltä palveluntuottajilta erilaisilla mekanismeilla ja hyvin eri laajuisilla sopimuksilla. Tämä tuo tiedonhallintaan oman kompleksisuutensa, johon ei näissä periaatteissa otettu suoraa kantaa. Epäsuorasti pystyi

päättämään julkisen lukuun toimivan yksityisen tuotannon mukanaolon siitä, että järjestäjä- ja tuottajaroolit oli eriytetty eri toimijoiksi.

Tukevatko linjaukset sote-uudistuksen toimeenpanoa?

Kyllä

Kommentoi halutessasi sanallisesti linjausten hyötyä sote-uudistuksen toimeenpanoon:

Olettaen, että linjauksia tarkennetaan huomioiden lausunnot, linjausten peruseriaatteen ovat hyviä tavoitetiljoja sote-uudistuksen suunnittelussa. Useat kohdat vaativat selkeää valtakunnallista linjausta, jonka puuttuessa linjausten toimeenpanoa tukeva vaikutus on kyseenalainen.

Tukevatko linjaukset muuta toimeenpanohankkeiden suunnittelua, toteuttamista ja seurantaa?

Ei

Kommentoi halutessasi sanallisesti linjausten hyötyä muulle suunnittelulle ja toimeenpanolle:

Toimeenpanohankkeiden suunnittelussa linjaukset voivat antaa suuntaa tulevista tavoitteista. Valtakunnallisen ohjauksen puuttuessa konkreettinen hyöty on kyseenalainen.

Anna palautetta linjaukseen 1:

Periaate on hyvä ja se on tiedonhallinnan linjausten toteutumisen kannalta välttämätöntä. Tämän linjauksen toteuttaminen käytännössä vaatii selkeytystä työnjakoon: Miten asiaa koordinoidaan esimerkiksi STM:n, THL:n, Kelan ja tulevien hyvinvointialueiden välillä? Mikä taho linjaa viime kädessä valitut kehityssuunnat ja määrittää valitut ratkaisut?

Anna palautetta linjaukseen 2:

Valtakunnallisessa ohjauksessa tulee huomioida paikallisen tason tarpeet ja linjausten vaikutus niihin. Muun muassa Avohilmon yhteystapojen luokitusmuutokset vaikeuttivat operatiivisen toiminnan raportoinnin seuraamista.

Vastuu markkinoilla olevien keskeisten tietojärjestelmien ajanmukaisuudesta ja tarpeenmukaisuudesta tulee määrittellä. Valvonta tulee olla kansallista. Linjauksen sanamuodot eivät riittävästi tue tätä. Mikäli vastuu järjestelmien vaatimuksenmukaisuudesta on yksin niitä tilaavilla toimijoilla, ohjaus hajaantuu.

Anna palautetta linjaukseen 3:

Yleistasolla periaate hyvä, mutta on huolehdittava, että on sallittua tarjota myös asiointikanavia, joita toimintakykyisemmät asiakkaat voivat käyttää.

Palvelukanavien saavutettavuutta on myös "pysyvyyden" varmistaminen, ettei harvoin palveluita käyttävä joudu joka kerta opettelemaan alusta kanavan käyttöä. Yhtenevät valtakunnalliset asiointiväylät selkeyttäisivät kansalaisten asiointikokemusta koko maan laajuisesti.

Anna palautetta linjaukseen 4:

Linjaus on hyvä. Se edellyttää, että linjauksen 7 mukaiset järjestelmät on toteutettu. Puutteelliset järjestelmäkokonaisuudet luovat epäterveen kannusteen ylläpitää ylimääräisiä kopioita. Kaikki tietojen dokumentointi ei tapahdu digitaalisesti.

Anna palautetta linjaukseen 5:

Linjaus on kannatettava, mutta mikäli tietoja halutaan tarjota systemaattisesti asiakkaille, tarvitaan valtakunnallinen toimintamalli ja kehikko tietojen tuottamiseen. Tietojen tulisi olla valtakunnallisessa portaalissa tai järjestelmässä sen sijaan, että jokainen hyvinvointialue laatii oman ratkaisunsa

Huomioitava että kyseinen tieto tulee välittömästi kilpailemaan muun saatavilla olevan tiedon kanssa. Faktisesti oikean tiedon näkyvyys kansalaisten arjessa käyttämissä palveluissa erityisen tärkeää.

Anna palautetta linjaukseen 6:

Linjauksen toteutumiseksi sekä Kannan että Kantaan tietoja tuottavien tietojärjestelmien pitää pystyä vastaamaan linjauksessa asetettuun tavoitteeseen. Tietojärjestelmätoimittajilta tulee edellyttää tarvittavat Kanta-yhteensopivuudet siten, että vastuu tietojen siirtymisestä ei jää järjestelmien tilaajien vastuulle.

Tällä hetkellä tietojen luovuttamisen kokonaisuus on epäselvä. Tietojen luovutuksen lokin toiminta ja kieli ei anna kansalaiselle oikeaa kuvaa hänen tietojensa käsittelystä. Toisessa organisaatiossa tehty Kanta-haku näyttyy lokissa toisen organisaation tietojen luovutuksena. Tämä aiheuttaa epätietoisuutta ja tarpeetonta selvitystyötä organisaatioissa.

Tämä kokonaisuus vaati myös selkeyttä valtakunnalliseen työnjakoon ja johtamiseen. Kuten kohdassa 2, tässäkin tulee valtakunnallisesti varmistaa, että keskeiset tietojärjestelmät täyttävät kulloinkin asetetut vaatimukset.

Anna palautetta linjaukseen 7:

Linjauksen henki on kannatettava. Onko Kanta-palveluilla valmius tarjota tiedot tietojärjestelmiin tarkasteltaviksi niin, että ne ovat helposti ammattilaisten käytettävissä?

Linjauksen toteutumisen kannalta on oleellista, että tietosuojaa koskevat tulkinnat ovat sellaisia, että mahdollistavat asiakkaan tilannekuvan tarkoituksenmukaisen rakentamisen.

Linjauksen toteutumiseksi tulee varmistaa, että valtakunnallisesti kaikki siihen velvoitetut palveluntuottajat ovat liittyneet Kanta-palveluihin.

Anna palautetta linjaukseen 8:

Linjaus on kannatettava. Nykyistä hajanaisten järjestelmien kenttää ei ole täysin yksinkertaista yhtenäistää. Muutosten toteuttaminen sitoo resursseja ja aiheuttaa merkittäviä kustannuksia ja aiemmat sopimukset voivat rajoittaa tavoitteen edistämistä. Tietojärjestelmätoimittajat eivät

välttämättä tarjoa sellaisia ratkaisuja, jotka ovat lähes välttämättömiä toiminnan kehittämiseksi, mikä johtaa erilliskäytösten käyttöönottoon. Tuotannon 24/7 luonteinen toiminta luo myös omat haasteet muutoksien suunnitteluun sekä läpivientiin ja tätä kautta kuluviin resursseihin.

Anna palautetta linjaukseen 9:

Kohdan teksti on kirjattu hyvin epämääräisesti. Olettaen, että se koskee mm. kansalaisen oikeutta valita terveysasemansa, tulisi ratkaisun olla ensisijaisesti valtakunnallinen, esimerkiksi Omakantaan perustuva. Linjauksen toteutumiseksi tulee huolehtia, että relevantit tietojärjestelmät mahdollistavat tahdonilmaisujen ja suostumusten kirjaamisen rakenteisesti. Tahdonilmauksille on oltava tarkat kansalliset määrittelyt, joita tietojärjestelmätoimijat voivat toteuttaa.

Anna palautetta linjaukseen 10:

Linjauksen periaate on kannatettava. On kuitenkin huomioita, että palvelujen ensisijainen tarkoitus on hoitaa ihmisiä ja edistää heidän arkeaan. Kirjaamisella dokumentoidaan tehdyt toimenpiteet. Datan tuottaminen toissijaiseen käyttöön ei ole ammattilaisten ensisijainen tehtävä. Tämän vuoksi on huolehdittava, että kertakirjauksella tehtävä datan keruu on harkittua ja perusteltua. Valtakunnallisesti nice-to-know tiedon keräämiseen käytetty työaika kertaantuu nopeasti suureksi.

Kansallisten määrittelyjen kerätyissä tiedoissa pitää olla selkeät ja yhtenäiset. Kerättyjen tietojen määrittelyjen tulee olla läpinäkyviä ja helposti tarkistettavissa. Kirjaamisvelvoitteiden tulisi olla samat riippumatta siitä, onko kyseessä julkinen vai yksityinen palveluntuottaja.

Anna palautetta linjaukseen 11:

Yhtenäiset mittarit ovat hyvä tavoite olettaen, että niiden taustalla on yhtenäiset ja selkeästi mitattavat tavoitteet. Velvoite alueellisen mittarin yhteensopivuudesta kansallisen tason kanssa epäselvä. Mihin rajoitus perustuu, jos kuitenkin pystyttäisiin tuottamaan kansallisen tason edellyttämä tieto?

Palveluja tuottavat yksiköt eroavat organisaatioltaan ja toimintamalleiltaan suuresti toisistaan ja kerätyt tiedot eivät ole keskenään kaikilta osin yhteismitallisia. Liian yksityiskohtaiset mittarit voivat johtaa virheellisiin tuloksiin. Liian ylätasoinen mittarit eivät kerro riittävästi todellisesta tilanteesta.

Anna palautetta linjaukseen 12:

Linjaus on kannatettava. Viitaten linjauksen 1 kommentteihin, tämän linjauksen toteuttaminen tulee vaatimaan vahvaa yhteistyön johtamista.

Anna palautetta linjaukseen 13:

Kohta on epäselvästi kirjoitettu. Tarvitaan vahvaa kansallista ohjausta, jotta yhteistyö ei jää liian abstraktille tasolle. Tietojen toisiokäyttöä koskevien laintulkintojen tulee olla selkeitä valtakunnallisesti.

Anna palautetta linjaukseen 14:

Linjaus on kannatettava. Linjauksen toteutuminen vaatii vahvaa kansallista ohjausta ja selkeitä yhteistyörakenteita tuleville hyvinvointialueilla.

Anna palautetta linjaukseen 15:

Tietojärjestelmien pitää pystyä käsittelemään asiakkaan tarjoamaa omahoitotietoa tietoturvallisesti ja tarjoamaan sitä ammattilaisille hyödynnettäväksi. Omahoitotietojen käsittelyssä on huomioitava myös vaikutus käytännön hoitoprosesseihin. Tulisiko omahoitotietojen olla keskitetysti Omakannassa hyödynnettävinä?

Huomioitava myös asiakkaan oikeudet hallita omaa tietoaan ja sen näkyvyyttä. Kerättävän tiedon potentiaalien kirjo on suuri ja niiden järkevä hyödyntäminen edellyttää selkeitä ja yhteneviä ratkaisuja.

Anna palautetta linjaukseen 16:

Tietojärjestelmien pitää pystyä käsittelemään asiakkaan tarjoamaa itsehoitotietoa tietoturvallisesti ja tarjoamaan sitä ammattilaisille hyödynnettäväksi. Omahoitotietojen käsittelyssä on huomioitava myös vaikutus käytännön hoitoprosesseihin.

Itsehoidossa tuotettavat tiedot voivat käsittää lähes mitä tahansa, mikä vaikuttaa sekä tietojen vaadittavaan rakenteeseen että tietojen hyödynnettävyyteen.

Anna halutessasi muuta yleistä palautetta sote-tiedonhallinnan linjauksiin:

-

Lähteenmäki Riikka
Tampereen kaupunki - Apulaispormestari Johanna Loukaskorpi, sosiaali- ja terveyspalvelut